

Discussion Papers

Serie de
dezbateri publice
naționale

CORNEL CIUREA,
expert IDIS „Viitorul”

EDUCAȚIA, SĂNĂTATEA ȘI MEDICINA PE AMBELE MALURI ALE NISTRULUI

NOIEMBRIE

2014

www.viitorul.org

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”

DISCUSSION PAPERS

SERIE DE DEZBATERI PUBLICE NAȚIONALE

Cornel Ciurea

EDUCAȚIA, SĂNĂTATEA ȘI MEDICINA PE AMBELE MALURI ALE NISTRULUI

*Discuțiile și concluziile experților
de la Chișinău și Tiraspol*

Noiembrie 2014

www.viitorul.org

Opiniile exprimate aparțin autorilor. Administrația IDIS „Viitorul” și Consiliul Administrativ al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul” nu poartă răspundere pentru estimările și opiniile prezentate în cadrul acestei publicații.

Pentru mai multe informații asupra acestei publicații ori asupra abonamentului de recepționare a publicațiilor editate de către IDIS, vă rugăm să contactați direct Serviciul de Presă și Comunicare Publică al IDIS „Viitorul”. Persoana de contact: Diana Lungu - diana.lungu@viitorul.org

ADRESA DE CONTACT:

Chișinău, Iacob Hîncu 10/1, 2004, Republica Moldova

Telefon: (373-22) 21 09 32

Fax: (373-22) 24 57 14

www.viitorul.org

Orice utilizare a unor extrase ori opinii ale autorului acestui Studiu trebuie să conțină referință la IDIS „Viitorul”.

Fotografie pagina 1: www.panoramio.com

Acest produs apare în cadrul proiectului „Stimularea măsurilor de consolidare a încrederii dintre Chișinău și Tiraspol”, cu susținerea Guvernului României și PNUD Moldova.

Cuprins

Domeniul educației	6
Domeniul sănătății și medicinei	9

Domeniul educației

Discuțiile experților de pe ambele maluri ale Nistrului s-au axat pe problemele bilaterale care există între Chișinău și Tiraspol în domeniul educației, sănătății și medicinei, și pe posibilitățile de inițiere a unor proiecte comune.

O problemă serioasă în relațiile dintre cele două maluri ale Nistrului care afectează toate nivelurile de învățământ ține de formatul diferit al sistemelor de educație. În Transnistria nu există examene de bacalaureat, iar învățământul preuniversitar durează 11 ani (spre deosebire de Moldova unde tinerii învață 12 ani). Din această cauză, tinerii care absolvec școlile moldovenești din Transnistria cu grafie chirilică sunt nevoiți să studieze un an în Republica Moldova și doar după susținerea bacalaureatului, au dreptul să fie înscriși la studii în instituțiile de învățământ universitar de pe malul drept al Nistrului. Probleme de compatibilitate există și la alte trepte de studii – ciclul I și II universitar, doctorat și angajarea la lucru a cadrelor didactice. În absența unui control minuțios din partea Ministerului Educației, nu sunt cunoscute cu exactitate procedurile prin care tinerii transnistreni ajung să-și facă studiile la instituțiile de învățământ superior din Moldova sau să lucreze în calitate de învățători. De exemplu, sunt cunoscute cazuri când absolvenții unor instituții cu profil pedagogic din Transnistria sunt angajați ca învățători de limbă română în școlile de pe malul drept, deși aceștia au studiat limba română în grafie chirilică.

Un alt subiect de discuții l-a constituit problema echivalării actelor de studii în relațiile dintre cele două maluri. Absolvenții instituțiilor de învățământ amplasate în raioanele de est ale Republicii Moldova și Bender sunt supuși unui regim diferențiat în raport cu restul solicitanților privind autentificarea/recunoașterea actelor de studii. Statutul neunivoc al absolvenților din stânga Nistrului a generat mai multe puncte de disensiune

între autoritățile constituționale și administrația de la Tiraspol. Cu toate acestea, în scopul simplificării accesului elevilor din Transnistria la studii și angajarea în câmpul muncii, atât în RM, cât și în străinătate, au fost adoptate o serie de măsuri care facilitează procedura de autentificare și recunoaștere. Astfel, autoritățile de la Chișinău au adoptat un regulament special prin care reglementează accesul absolvenților din Transnistria în instituțiile de învățământ și pe piața muncii din dreapta Nistrului.

Conform acestui regulament, actele de studii din învățământul secundar general, emise de instituțiile de învățământ din stânga Nistrului și or. Bender care confirmă finalizarea treptei gimnaziale, studiile medii de cultură generală sau liceale au aceeași putere juridică ca și actele de studii eliberate de instituțiile din dreapta Nistrului. Prin urmare, deținătorii actelor de studii la acest nivel educațional au tot dreptul de a se înscrie la concursul de admitere în instituțiile de învățământ superior, mediu de specialitate, secundar profesional și liceal. Această procedură nu diferențiază și nu discriminează deținătorii actelor de studii din Transnistria și cei din Moldova, din moment ce le oferă acces egal la treapta următoare de studii. Reieșind din diferențele existente între sistemele educaționale, deținătorii atestatelor de studii medii de cultură generală din localitățile de est și mun. Bender, doritori de a urma studiile în cadrul instituțiilor de învățământ superior din dreapta Nistrului, efectuează un an compensator în cadrul acestora. Astfel, ulterior, ei susțin examenele de bacalaureat în cadrul instituțiilor în care sunt înmatriculați. Exact aceluiași tratament erau supuși și absolvenții școlilor medii de cultură generală din Moldova care parcurgeau anul compensator obligatoriu în cadrul universităților. Deci, asistăm la aplicarea unui tratament similar în raport cu toți absolvenții treptei respective, fapt care denotă lipsa oricărei discriminări.

Un subiect tehnic care a generat discuții între Tiraspol și Chișinău viza soarta diplomelor și a altor acte de studii în original care erau preluate de autoritățile de la Chișinău, substituindu-le cu actele confirmatoare necesare fie pentru continuarea studiilor, fie pentru angajarea în câmpul muncii în străinătate. Astfel, autoritățile moldovenești rețineau originalele actelor de studii eliberate de instituțiile de învățământ din Transnistria și, în baza lor, eliberau alte documente ce permiteau transnistrenilor să-și continue cariera academică/profesională peste hotare.

Această situație a fost invocată drept nesatisfăcătoare de partea transnistreană, aceasta insistând asupra păstrării originalelor, dar și obținerea actelor nostrificate conform modelului aprobat de Ministerul Educației (ME) de la Chișinău. Subiectul a fost abordat la întâlnirea din 12-13 septembrie 2012 de la Viena în format „5+2”. În rezultatul acestei reuniuni, subiectul a fost soluționat în termenii propuși de partea transnistreană.

Din start trebuie de specificat că diplomele transnistrene sunt automat recunoscute pe teritoriul RM cu excepția cazurilor deja menționate. În rezultatul reuniunii de la Viena s-a modificat doar un singur aspect – originalele actelor eliberate de instituțiile de profil din Transnistria urmau să rămână în posesia titularilor fără a fi reținute de Ministerul Educației în schimbul oferirii echivalentului conform standardelor educaționale ale RM. În consecință, solicitanții de pe malul stâng urmau să obțină adițional documentul de studii care atestă nostrificarea conform modelului stabilit de ME. Acordul realizat la Viena a fost destul de rapid tradus în practică prin modificarea cadrului normativ în concordanță cu înțelegerile convenite. Acțiunea în cauză s-a înscris în așa numită „tactică a pașilor mici” având drept obiectiv consolidarea încrederii între cele două maluri.

Participanții la discuții au formulat și câteva concluzii

1. Cadrul legal din RM este unul favorabil integrării elevilor/studentilor din Transnistria în sistemul educațional național din moment ce actele de studii și calificările sunt automat recunoscute, cu câteva excepții.
2. Recunoașterea/echivalarea automată nu permite nicidecum estimarea amplitudinii fenomenului de

integrare academică și profesională a celor din Transnistria în sistemul academic și economic al RM.

3. Datele privind autentificarea actelor de studii și a calificărilor depuse de solicitanții din Transnistria denotă existența unui proces destul de limitat ca amploare și care, în principiu, nu constituie o problemă. Numărul mic de cereri permite o abordare practic personalizată a solicitanților și din acest considerent este greu de crezut că ar putea genera probleme de anvergură.
4. De asemenea, numărul redus de cereri pentru autentificare este un indicator al unei mobilități academice minime a studenților din Transnistria în spațiul academic european, dar această situație este practic identică cu cea a studenților din dreapta Nistrului. Cu toate acestea, există informații care atestă faptul că mulți dintre tinerii transnistreni reușesc să intre la studii în statele europene, ocolind procedura de recunoaștere a actelor. Multe dintre statele UE nu solicită tinerilor autentificarea actelor de studii (de exemplu, Finlanda).

Unele opinii ale experților din stânga Nistrului

Proiectele comune în domeniul educației ar putea include activități în următoarele domenii:

1. Crearea premiselor pentru ameliorarea mobilității regionale a studenților. Trecerea Transnistriei la sistemul de învățământ Bologna, introducerea în Universitatea de Stat „Șevcenko” din Transnistria a sistemului de credite transferabile ar putea facilita în mare măsură mobilitatea studenților. La prima etapă, ar fi oportun să se identifice universitățile care ar putea implementa proiecte-pilot de acest gen, ca apoi să se extindă principiul mobilității reciproce în întregul sistem de învățământ superior din Republica Moldova și Transnistria.
2. Participarea în comun a sistemelor de învățământ din Moldova și Transnistria la proiecte internaționale în acest domeniu. Astfel, Tiraspolul ar putea prelua funcția de promovare a proiectelor comune spre Est, în Rusia, iar Chișinăul spre Vest, în cadrul

proiectelor educaționale europene cu vizite la cele mai importante centre educaționale din străinătate și studierea celor mai bune practici.

3. Publicarea unui buletin științific comun și crearea unui portal internet științific comun, cu recunoașterea publicațiilor în aceste resurse drept publicații științifice.
4. Crearea unui fond pentru a susține personalul pedagogic din resurse externe pentru a răspunde provocării comune: fluxului de personal și scăderea prestigiului profesiei (potrivit experților din Republica Moldova este necesar de a micșora fluxul de cadre didactice cu cel puțin 10%, pentru Transnistria probabil ca cifra să fie mai mare). Pot fi instituite burse individuale pentru tinerii oameni de știință, cadre didactice cu experiență, etc.
5. Lansarea unor proiecte comune de cercetare în mai multe domenii specifice, lista cărora ar putea fi întocmită printr-o decizie comună a Chișinăului și Tiraspolului, cu participarea donatorilor străini.

Ar trebui să fie o combinație atât a disciplinelor umanitare, cât și a celor aplicate, cu asigurarea legăturilor reciproce dintre știință și practică și perspective comerciale. În acest caz, drept bază pentru cercetarea aplicativă ar putea servi laboratoarele de cercetare, birourile de proiectare, care s-au păstrat la întreprinderile transnistrene iar în unele domenii baza pentru astfel de studii ar putea fi comună (industria vinicolă).

6. Elaborarea abordărilor comune pentru depășirea inconsecvențelor instituționale și procedurale, elaborarea de cerințe comune, care ar permite recunoașterea reciprocă a actelor de studii fără proceduri suplimentare de verificare (nostrificare); identificarea criteriilor de bază pentru activitatea în comun conform unor regulamente și cerințe internaționale recunoscute în Republica Moldova și Transnistria.
7. Consolidarea cooperării regionale la nivelul instituțiilor de învățământ individuale, în special școlile din raioane învecinate, universitățile și altele.

Domeniul sănătății și medicinei

În cadrul schimbului de opinii, care a avut loc între experții moldoveni și transnistreni, au fost evaluați parametrii de bază ai sistemelor de sănătate din Republica Moldova și Transnistria. Pe lângă aceasta, în cadrul activității comune au fost sugerate direcții concrete pentru o posibilă cooperare și sporire a înțelegerii reciproce atât la nivelul de interacțiune instituțională, cât și la nivelul instituțiilor medicale individuale și a personalului medical.

Potrivit experților moldoveni, pentru înțelegerea principiilor funcționării sistemului de sănătate din Moldova este necesar de a considera medicina drept parte a sistemului economic și de a evidenția abordarea pragmatică și nu pe cea de politizare a domeniului. Orice încercări de a atrage sănătatea în politică sunt contraproductive.

Pentru sistemul de sănătate din Republica Moldova obiectivele principale sunt optimizarea cheltuielilor bugetare și îmbunătățirea calității serviciilor medicale. Conform reprezentanților Republicii Moldova, la acest aspect ar putea contribui introducerea unor elemente de concurență pe piața de medicină inclusiv introducerea unei „taxe pe obiceiuri proaste”, atunci când cei care, în mod conștient, își fac rău sănătății, achită compensații financiare statului pentru acțiunile lor intenționate.

Unul dintre instrumentele cheie folosite pentru a atinge aceste obiective în Republica Moldova este asigurarea medicală. Fondurile colectate prin intermediul asigurării obligatorii de asistență medicală, nu merg la bugetul de stat, fapt ce reduce riscul de utilizare abuzivă a acestor fonduri, în funcție de situația politică la o anumită etapă. Cadrul legal al Republicii Moldova cu privire la asigurarea medicală este recunoscut ca fiind unul dintre cele mai dezvoltate și eficiente în spațiul post-sovietic.

Este important de a nu ignora provocările cu care se confruntă sistemul de sănătate din Republica Moldova. Printre aceste provocări pot fi numărate următoarele:

- lipsa de personal medical. Conform estimărilor experților moldoveni, în unele segmente deficitul personalului medical ajunge la 50%, și tendințele actuale sunt mai degrabă negative. Această problemă este valabilă mai ales pentru asistenți medicali și personalul auxiliar;
- costul ridicat al medicamentelor. Acest lucru se datorează pieței mici din Republica Moldova, care nu depășește la nivel regională volumul unui comerț cu amănuntul. Companiile farmaceutice mari nu lucrează direct cu Republica Moldova, preferând să comercializeze printr-o rețea de dealeri, fapt care nu contribuie, de asemenea, la reducerea prețurilor la produsele farmaceutice;
- resurse bugetare limitate pentru a oferi asistență medicală calificată pentru categoriile vulnerabile ale populației de pe teritoriul Republicii Moldova și peste hotare, precum și pentru achiziționarea de medicamente scumpe, costul cărora nu este acoperit de asigurarea medicală;
- diferențe semnificative la nivelul de asistență medicală în localitățile mari, în primul rând Chișinău și la periferie. Din motive obiective, cetățenii moldoveni preferă să caute ajutor medical profesionist în capitală; în plus, personalul medical calificat, de asemenea, preferă să se stabilească în Chișinău pentru a-și continua activitățile profesionale.

Sistemul actual de asistență medicală din Transnistria diferă considerabil de cel moldovenesc. Acest lucru

se referă în primul rând la faptul că în Transnistria sistemul de asigurări de sănătate este considerat doar ca o direcție promițătoare de dezvoltare a sistemului, dar, cu toate acestea, în Transnistria nu există nici cadrul legal și nici o „foaie de parcurs” pentru implementarea sa. Introducerea sistemului de asigurări de sănătate în Transnistria rămâne un subiect de dezbatere politică internă aprinsă și depinde nu atât de necesitățile reale ale societății, cât de situația politică internă.

În loc de un sistem de asigurări obligatorii de sănătate în Transnistria există un mecanism de acordare a unui minim garantat de îngrijire medicală populației. În conformitate cu procedurile interne, lista de servicii gratuite, incluse în minimul garantat, este aprobată drept un standard de stat a serviciilor de acest gen la nivelul organelor abilitate ale puterii executive.

În același timp, posibilitățile bugetului Transnistriei de a acorda acest minim garantat sunt foarte limitate, ceea ce duce la utilizarea pe scară largă a serviciilor medicale cu plată în sistemul de stat (municipal) de asistență medicală la tarife aprobate de către administrația instituțiilor medicale. Mai mult, în ultimii ani, s-a intensificat procesul de privatizare a medicinei, de apariție a unor centre medicale private moderne, care oferă o alternativă instituțiilor de stat și municipale.

O contribuție importantă la dezvoltarea sistemului de sănătate transnistrean o au fondurile umanitare oferite de Federația Rusă în vederea implementării proiectelor sociale în Transnistria (îmbunătățirea calității învățământului medical în Transnistria, construcția și amenajarea de noi centre medicale), precum și realizarea unor programe internaționale în Transnistria (amenajarea centrelor perinatale, lupta cu tuberculoza). În plus, există posibilitatea de a trimite pacienții, care au nevoie de îngrijire medicală costisitoare în străinătate, cu o rambursare ulterioară a cheltuielilor din bugetul transnistrean.

Sunt întreprinse și unele eforturi și activități care vizează infrastructura cu scopul de a „elibera” sistemul de asistență medicală. Spre exemplu, din 2013, în Transnistria, sistemele de sănătate și de protecție socială sunt separate și sunt gestionate de structuri diferite. Pe lângă aceasta, în Transnistria a fost creat un fond unic de securitate

socială, care a unit patru structuri preexistente separate și care ar putea deveni o bază instituțională pentru fondul de asigurări de sănătate în caz că va fi creat.

Provocările cu care se confruntă sistemul de sănătate din Transnistria, au multe asemănări cu cele existente în Republica Moldova. Cea mai importantă este lipsa de personal medical, la toate nivelurile și agravarea tendințelor negative după decizia din luna iulie de a îngheța 20% din salariile bugetarilor, reducerea forțată a timpului de lucru și concediile fără plată. În pofida programelor de formare, lansate în cadrul proiectelor sociale rusești, personalul continuă să plece.

Costul ridicat al medicamentelor din Transnistria este și mai pronunțat decât în Republica Moldova, datorită atractivității și mai reduse a pieței transnistrene și lipsei de fonduri bugetare transnistrene pentru achizițiile publice de medicamente costisitoare.

Experții transnistreni au atras atenția asupra faptului că o provocare importantă este întârzierea implementării reformelor necesare, în special cu privire la introducerea sistemului de asigurări de sănătate. În consecință, mecanismele economice din sistemul de asistență medicală transnistreană sunt practic inexistente, ceea ce reduce eficiența sistemului în ansamblu și pune o presiune excesivă asupra bugetului. Asistența externă are un caracter de donații și nu reprezintă investiții sociale și nu vizează, în mod direct, atingerea unui efect economic. În Transnistria, la moment, nici nu există o decizie clară cu privire la modelul de asigurări de sănătate, care va fi luat drept bază pentru dezvoltarea unui model regional.

La discutarea unor posibile măsuri comune în domeniul medicinei, experții din Transnistria și Republica Moldova au atras atenția asupra faptului că efectele pozitive pot fi atinse, printre altele, și prin măsuri unilaterale, inclusiv prin acelea care au fost deja întreprinse de către cele două părți. În particular, după datele reprezentanților din Republica Moldova, conform Deciziei Guvernului Republicii Moldova Nr. 906, locuitorii din Transnistria au acces la serviciile instituțiilor medicale din Moldova și primesc dreptul de a procura polițe de asigurare obligatorie de asistență medicală din Republica Moldova. La rândul său, partea transnistreană oferă posibilitatea de a avea acces, pe teritoriul său, la servicii medicale

mai accesibile locuitorilor din Republica Moldova, fapt de care profită în mod activ locuitorii unor regiuni ale Moldovei (Găgăuzia și altele).

Totuși, potrivit experților, anume acțiunile comune ar putea contribui la o cooperare mai eficientă și ameliorarea calității serviciilor de asistență medicală. Aceste măsuri / proiecte ar putea include:

1. Familiarizarea reprezentanților Transnistriei (instituții administrative, administrația instituțiilor medicale) cu experiența Republicii Moldova în implementarea asigurării medicale. În acest context, ar fi utilă susținerea instituțiilor internaționale, în familiarizarea cu experiența internațională în domeniul asigurărilor de sănătate.
2. Crearea de centre comune pentru a oferi asistență de urgență în situații excepționale și transportarea victimelor. În acest caz, este vital de a atrage resurse externe, în primul rând pentru dezvoltarea serviciului de ambulanță aeriană pentru a transporta pacienții la centrele medicale specializate (în caz de accidente rutiere, accidente tehnologice și așa mai departe.) La etapa actuală, aviația sanitară este una dintre cele mai importante probleme pentru sistemele regionale de asistență medicală, în timp ce necesitatea acesteia este în creștere continuă. În plus, sistemul de acordare a ajutorului medical în situații de urgență trebuie să presupună existența unui acord cu țările vecine cu privire la posibilitatea de transport fără obstacole a victimelor pe teritoriile învecinate (posibil în cadrul Euroregiunilor existente).
3. Schimbul de personal și instruirea personalului medical în instituțiile medicale din Republica Moldova și Transnistria, precum și vizite comune în alte țări pentru a studia metodele și practicile moderne de servicii medicale.
4. Acordarea în rețelele de farmacii (în conformitate cu procedurile interne) a reducerilor pentru

locuitorii din Republica Moldova și Transnistria în cazul prezentării rețetelor instituțiilor sanitare sau personalului medical acreditat.

5. Informarea promptă a părții transnistrene privind cerințele și recomandările Organizației Mondiale a Sănătății, precum și angajamentele pe care și le-au asumat autoritățile de la Chișinău în conformitate cu statutul de membru al RM în cadrul OMS, discutarea măsurilor comune în vederea implementării cerințelor OMS, implicarea experților transnistreni în activitățile în cadrul OMS.
6. Crearea în baza principiului de paritate a unui centru pentru achizițiile de medicamente esențiale, care au o importanță socială ridicată, care ar reglementa prețurile de pe piața farmaceutică din Republica Moldova și Transnistria, asigurând accesibilitatea lor maximă pentru populație, în special pentru grupurile vulnerabile. Centrul ar putea deveni un proiect de afaceri competitiv, dacă se va ajunge la un acord cu privire la mecanismul de funcționare a acestuia, precum și la acordarea de facilități vamale suplimentare și alte preferințe, în conformitate cu procedurile moldovenești și transnistrene.
7. Ameliorarea infrastructurii pentru controlul calității medicamentelor. Centrele de control existente ar trebui să dezvolte un mecanism de schimb de informații rapid privind rezultatele testelor și admiterea medicamentelor pe piețele din Moldova și Transnistria, să soluționeze problema recunoașterii reciproce a rezultatelor testelor.
8. Crearea, împreună cu partenerii externi, a fondurilor de stimulare pentru personalul medical, în vederea soluționării problemelor sociale direct în Republica Moldova și Transnistria, fără a pleca în străinătate. Distribuirea mijloacelor fondului ar putea fi realizată în bază principiului de paritate, reieșind din criterii standardizate (experiență, comentariile pacienților etc.).